

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВНЗ І–ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ

У статті розглянуто методика оцінювання професійної управлінської компетентності керівників педагогічних ВНЗ І–ІІ рівня акредитації в умовах післядипломної педагогічної освіти. На основі компетентнісного та кваліметричного підходів обґрунтовано кваліметричну модель і механізм її застосування у вимірюванні й оцінюванні рівня розвитку професійної управлінської компетентності цієї категорії керівників.

Ключові слова: професійна управлінська компетентність, оцінювання, кваліметрія, кваліметрична модель, керівники педагогічних ВНЗ І–ІІ рівнів акредитації, навчальний тренінг.

В умовах високої конкуренції та динаміки вимог до системи вищої освіти, зумовлених глобалізацією сучасного світу й інтеграцією в європейський та світовий освітній простір, особливої уваги набуває проблема професійної компетентності управлінських кадрів ВНЗ як менеджерів нової формації, зокрема педагогічних ВНЗ І–ІІ рівнів акредитації. Саме від професійної компетентності керівників, їхнього неперервного розвитку значною мірою залежить успіх модернізації та забезпечення якості вітчизняної вищої освіти.

Ця проблема перебуває в центрі пріоритетних завдань державної освітньої політики. Зокрема, Національною доктриною розвитку освіти підвищення компетентності управлінців і виховання лідерів у галузі освіти визначено як необхідні елементи модернізації управління освітою [4]. Водночас Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. [3] передбачає основними завданнями підвищення кваліфікації керівних кадрів освіти на основі запровадження гнучкої неперервної їх перепідготовки відповідно до вимог інноваційного розвитку освіти, орієнтуючи при цьому на модернізацію структури, змісту й організації освіти на засадах компетентнісного підходу. У цьому контексті в Національній рамці кваліфікацій (далі – НРК) [1], що втілює стратегію розвитку Європейського простору вищої освіти (далі – ЄПВО), компетентності розглянуто як результати освіти й відображено кваліфікаційні вимоги відповідно до рівнів, з яких 8–9-й рівні можуть використовуватися для розвитку професійної управлінської компетентності керівників вищих педагогічних навчальних закладів І–ІІ рівнів акредитації. Запровадження НРК і стимулювання розвитку освіти впродовж життя передбачено Програмою економічних реформ України на 2010–2014 рр. [2].

Цілеспрямований розвиток професійної управлінської компетентності керівників педагогічних ВНЗ І–ІІ рівнів акредитації сьогодні здійснюється в умовах післядипломної педагогічної освіти (далі – ППО).

Якість освіти в сучасній педагогіці розглядається як збалансована відповідність певного освітнього рівня численним потребам, цілям, умовам, затвердженим нормам і стандартам. Як об'єкт управлінського впливу якість освіти характеризується одночасно в кількох аспектах, зокрема: якості освітньої системи, якості осві-

тнього процесу та якості особистості, що навчалася [6, с. 1017–1018]. У контексті дослідження останнє є результатом навчальної діяльності керівників зазначених ВНЗ у системі ППО, що характеризується сформованістю рівня професійної компетентності керівників відповідно до соціально-педагогічних запитів. У зв'язку із цим важливим постає питання оцінювання рівня розвитку професійної управлінської компетентності керівників педагогічних ВНЗ I–II рівнів акредитації.

Проблемам оцінювання управлінських кадрів освіти присвячено низку наукових праць, зокрема щодо навчальних досягнень керівних і педагогічних кадрів освіти у системі підвищення кваліфікації на основі загальноєвропейської системи оцінювання ECTS (В. Гравіт, А. Кліменко [12], В. Олійник), діяльності керівників ВНЗ (М. Загірняк, А. Почтовюк [7]) та рівня професійної компетентності керівників шкіл у системі підвищення кваліфікації (далі – ПК) на основі критеріально-комплексного підходу (Т. Сорочан [8]), професійної діяльності керівників ВНЗ на основі кваліметричної моделі (Л. Ващенко, Г. Єльнікова, Н. Чепурна та ін. [9]).

Аналіз наукової літератури засвідчив відсутність єдиних підходів до оцінювання професійної управлінської компетентності керівників вищих навчальних закладів, зокрема, педагогічних ВНЗ I–II рівнів акредитації, насамперед в умовах ППО.

Метою статті є розкриття методики оцінювання розвитку професійної управлінської компетентності керівників вищих педагогічних навчальних закладів I–II рівнів акредитації в умовах системи ППО.

Грунтуючись на теоретичних положеннях компетентнісного підходу в освіті [10; 11], Європейській рамці кваліфікацій для навчання впродовж усього життя (далі – ЄРК) [13] і НРК [1], а також авторській моделі розвитку професійної управлінської компетентності керівників вищих педагогічних навчальних закладів I–II рівнів акредитації засобами навчальних тренінгів, розроблена авторська методика оцінювання професійної управлінської компетентності керівників зазначених ВНЗ.

Оцінювання професійної управлінської компетентності керівників педагогічних ВНЗ I–II рівнів акредитації в межах розробленої моделі здійснюється шляхом вимірювання рівня розвитку цієї компетентності в умовах ППО на основі розробленого інструментарію.

У дослідженні для вимірювання й оцінювання результатів використано кваліметрію, в основі якої лежить формалізація якісних характеристик процесів кількісною мірою. На її принципах [5] побудовано кваліметричну модель професійної управлінської компетентності керівників педагогічних ВНЗ I–II рівнів акредитації (табл. 1).

З огляду на те, що якість є складною властивістю об'єкта, сукупністю властивостей продукції, що зумовлюють її придатність задовольняти певні потреби, професійна управлінська компетентність керівника педагогічного ВНЗ I–II рівнів акредитації розгорнута в кваліметричній моделі через сукупність ознак, на основі яких здійснюється вимірювання та оцінювання результату навчальної діяльності керівника – рівня його компетентності. А саме: 1) фактори, за які умовно прийняті компоненти компетентності; 2) критерії, що відображають соціально-педагогічні запити й потреби керівників, структуру професійної управлінської компетентності; 3) показники, які відображають зміст професійної управлінської компетентності керівників педагогічних ВНЗ I–II рівнів акредитації. Ці ознаки взаємопов'язані, де кожен фактор подано рядом простих властивостей – критеріїв, які, у свою чергу, поділяються на низку простіших властивостей – показників.

З огляду на це, сукупність усіх властивостей професійної управлінської компетентності керівника педагогічного ВНЗ I–II рівнів акредитації в їх ієрархічній побудові й покладені в основу кваліметричної моделі.

Знаходження абсолютних показників відповідно до моделі відбувається на основі даних опитування (анкетування) керівників педагогічних ВНЗ I–II рівнів акредитації.

Відзначимо, що анкети також відображають соціально-педагогічні запити та структуру компетентності. Зокрема, пропонуються питання, які дають змогу виявити потреби щодо оволодіння фаховими знаннями, вміннями, навичками, розвинутість особистісно-професійних якостей і здатностей, ставлень до проблем та напрямів професійної діяльності, самовдосконалення. При цьому для одержання більш глибокої інформації щодо професійної управлінської компетентності використовують відкриті та закриті запитання, що передбачають одну чи кілька відповідей, а в разі відповіді “так / ні” пропонують обґрунтувати свою думку у довільній формі. Також включені питання щодо тлумачення спеціальних наукових понять, питання-ситуації.

Визначення еталонних показників здійснюється шляхом вимірювання ступеня виявлення критеріїв за такою шкалою: 0,00 балів отримує показник, який не має виявлення або виявляється незначною мірою (до 25%); 1,00 бал – показник виявляється менше ніж наполовину (частково) (від 25 до 50%); 2,00 бали – показник виявляється у межах 51–75%; 3,00 бали – показник виявляється в межах 76–100%.

У свою чергу, відносний показник K_i вираховується зіставленням абсолютного показника P_i з еталонним (базовим) абсолютним показником P_i^{et} : $K_i = f(P_i, P_i^{et})$.

У кваліметричній моделі кожен компонент професійної управлінської компетентності (фактор, критерій, показник) має свою вагу (M_i, m_i, V_i) в межах 1 в її частках, яка береться нами за еталонну оцінку. А отже, $P_i^{et} = M_i, m_i, V_i$.

Визначення ваги факторів, критеріїв і показників здійснюється методом експертного оцінювання або ранжування (Дельфі), де експертами є керівники та викладачі.

Відносні K_i показники в кваліметричній моделі становлять часткові оцінки критеріїв I (K_{Ii}) та II порядку (K_{IIi}). Часткова оцінка критерію II порядку вираховується за формулою: $K_{IIi} = V_i K_i$, де V_i – вагомість і-го критерію II порядку, K_i – коефіцієнт відповідності (абсолютний показник) і-го критерію II порядку.

Оцінювання критерію I порядку визначає відношення (добуток) ваги критерію I порядку m_i та суми часткових оцінок K_{IIi} , що відносяться до відповідного критерію I порядку. Так, часткова оцінка $K_{I1} = m_1 \sum K_{II1} + K_{II2}$ тощо.

У кваліметричній моделі комплексна оцінка якості є середньовиваженою арифметичною залежністю й має вигляд: $\Phi_{компл} = \sum \Phi_{in}$. У цій формулі Φ_i є частковою оцінкою і-го фактора, що виражається функцією $\Phi_i = M_i K_{Ii}$, де M_i – вагомість і-го фактора, K_{Ii} – часткова оцінка і-го критерію (I порядку).

Одержана внаслідок зазначених обчислень комплексна оцінка професійної управлінської компетентності керівника педагогічного ВНЗ I–II рівня акредитації дає змогу визначити рівень цієї компетентності. Для цього оцінка зіставляється з прийнятою шкалою оцінок: 1,00–0,80 – експертний рівень; 0,79–0,60 – достатній рівень; 0,59–0,50 – середній рівень; 0,49 – більше ніж 0,00 – базовий рівень.

Зміст рівнів розкривається нами у формі рамкової структури, що ґрунтується на європейських і вітчизняних підходах щодо опису результатів навчання впродовж життя (ЄРК, НРК) (табл. 2).

Таблиця 2

Рамкова структура рівнів професійної управлінської компетентності керівників вищих педагогічних навчальних закладів I – II рівнів акредитації

Рівні	Компоненти		Ціннісно-результативний компонент (ставлення, особистісно-професійні якості, здатності)
	Гностичний (знання)	Діяльнісний (вміння та навички)	
Базовий	Володіння базовими знаннями у сфері управління закладом освіти; розуміння теорії та принципів управлінської діяльності	Володіння вміннями та навичками вирішення загальних (основних) проблем управлінської діяльності	Демонструвати управління на основі універсального управлінського циклу; відповідати за власну професійну управлінську діяльність і розвиток колективу
Середній	Володіння основами у сфері передових наукових галузей знань з управління закладом освіти; критичне усвідомлення теоретико-методичних положень щодо управлінської діяльності	Володіння вміннями та навичками вирішення проблем управлінської діяльності; адаптація інновацій у окремих напрямках професійної діяльності	Демонструвати сучасні стилі та технології управління в окремих напрямках професійної діяльності; відповідати за власну професійну управлінську діяльність, самовдосконалення й розвиток колективу; мотивувати діяльність педагогічного колективу
Достатній	Глибоке володіння знаннями у сфері передових наукових галузей з управління освітою; усвідомлення проблем управлінської діяльності	Володіння вміннями та навичками вирішення складних, непередбачуваних управлінських проблем, моделювання й планування професійної діяльності, запровадження і розвитку інновацій в управлінській практиці	Демонструвати управління навчальним закладом як системою та трансформувати діяльність у динамічних, непередбачуваних контекстах; управлінську культуру й відповідальність; здатність до співпраці та мотивування педагогічного колективу
Експертний	Глибоке володіння та творче переосмислення знань у сфері найбільш передових наукових галузей з управління освітою; критичне усвідомлення проблем управлінської діяльності на міжгалузевій (міжпредметній) основі	Володіння вміннями та навичками перспективних перетворень і розвитку об'єкта професійної діяльності в умовах невизначеності й динамічних суспільних змін, створення та запровадження інновацій	Демонструвати управління навчальним закладом як відкритою, самоорганізованою системою, що розвивається; авторитет, демократичні принципи та командну взаємодію, відповідальність і співвідповідальність, професійну інтеграцію та мобільність, співтворчість і розвиток нових ідей

Порівняння даних щодо рівня професійної управлінської компетентності керівників педагогічних ВНЗ I–II рівнів акредитації до початку навчання з досягнутим після його завершення дають змогу оцінити динаміку їхнього розвитку.

Висновки. Таким чином, методика оцінювання професійної управлінської компетентності керівників педагогічних ВНЗ I–II рівнів акредитації ґрунтується на компетентнісному та кваліметричному підходах, соціально-педагогічних запитах і дає змогу визначити рівень та динаміку розвитку цієї компетентності керів-

ника й групи в цілому, напрями та мотивувати до подальшого розвитку, що дає підстави для формування судження про якість навчання керівників в умовах ППО.

Аналіз і висновки, що здійснені в ході дослідження, не вичерпують усіх аспектів проблеми, яка розглядається. А тому перспективи подальших розвідок у ньому напрями вбачаємо в розширенні сфери застосування цієї методики оцінювання.

Список використаної літератури

1. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Національної рамки кваліфікацій України” від 23.11.2011 р. № 1341 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF/>.

2. Програма економічних реформ України на 2010–2014 рр. “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” від 02.06.2010 р. [Електронний ресурс] / Комітет з економічних реформ при Президентові України. – Режим доступу: <http://document.ua/programa-ekonomichnih-reform-na-2010-2014-roki-zamozhne-suspdoc45817.html/>.

3. Проект Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. / Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України. – Офіц. вид. – К., 2011. – 32 с.

4. Указ Президента України “Про Національну доктрину розвитку освіти” // Законодавчі акти України з питань освіти: за станом на 1 квітня 2004 р. / Верховна Рада України. Комітет з питань науки і освіти. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2004. – С. 279–294. – (Бібліотека офіційних видань).

5. Дмитренко Г.А. Стратегічний менеджмент: Цільове управління освітою на основі кваліметричного підходу : навч. посіб. / Г.А. Дмитренко. – К. : ІЗМН, 1996. – 140 с.

6. Енциклопедія освіти / гол. ред. В.Г. Кремень ; Академія пед. наук України. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

7. Загірняк М. Система показників оцінювання діяльності керівників ВНЗ як управлінців вищої школи / М. Загірняк, А. Почтовюк // Вища школа. – 2007. – № 5. – С. 45–54.

8. Інноваційна система підвищення кваліфікації педагогічних працівників на закладах кредитно-модульної форми організації навчання : наук.-метод. посіб. : у 2 кн. / за заг. ред. Л.І. Даниленко. – К., 2010. – Кн. 2. – 80 с.

9. Кваліфікаційні вимоги до професійної діяльності педагогічних працівників : аналітичний звіт за результатами дослідження з освітньої політики : в 2 кн. / під заг. ред. Г.В. Єльнікової. – Київ ; Черкаси, 2010. – Кн. 1. – 128 с.

10. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека освітньої політики / під заг. ред. О.В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с.

11. Методичні рекомендації з реалізації компетентнісного підходу у змісті освіти на навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів : аналітичний звіт за результатами дослідження / наук. ред. Н.М. Бібік. – К., 2010. – 128 с.

12. Олійник В.В. Діагностика підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів освіти за очно-дистанційною формою навчання : метод. рек. / В.В. Олійник, В.О. Гравіт, А.Л. Кліменко ; АПН України, Ун-т менедж. освіти. – К., 2008. – 24 с.

13. European Commission. The European Qualifications Framework for Lifelong Learning (EQF). – Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2008. – 15 p.

Стаття надійшла до редакції 17.09.2012.

Олифира Л.Н. Методика оценивания профессиональной управленческой компетентности руководителей педагогических вузов I–II уровней аккредитации

В статье рассматривается методика оценивания профессиональной управленческой компетентности руководителей педагогических вузов I–II уров-

ней аккредитации в условиях последипломного педагогического образования. На основании компетентностного и квалиметрического подходов обосновывается квалиметрическая модель и механизм ее использования в измерении и оценке уровня развития профессиональной управленческой компетентности данной категории руководителей.

Ключевые слова: профессиональная управленческая компетентность, оценивание, квалиметрия, квалиметрическая модель, руководители педагогических вузов I–II уровней аккредитации, учебный тренинг.

Olifira L. Methodology of administrators' professional administrative competence evaluation in the pedagogical institutes of higher I–II level of accreditation

In the scope of the article described the methodology of administrators' administrative competence evaluation of pedagogical higher institutes' of I–II level of accreditation in the framework of in-service teacher training education. The qualimetric model is analyzed on the base of competency and qualimetric approaches. The mechanisms of its implementation are also analyzed from the point of view of the evaluation of the level of professional administrative competence development by the means of trainings.

Key words: professional administrative competence, evaluation, qualimetry, qualimetric model, managers of pedagogical institutes of I–II level of accreditation, training.